

Підтримку надає:

Підтримку надає:

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

Ми пропонуємо:

- Консультації з питань аграрної політики з урахуванням міжнародного досвіду
- Сприяння розвитку німецько-українського співробітництва
- Аналіз регулювання аграрної політики
- Сприяння обміну інформацією та досвідом

Основні теми:

- Дерегулювання рамкових умов аграрної політики
- Сприяння стійкому розвитку сільського господарства
- Наближення до стандартів та правил ЄС

Цільові групи:

- Міністерство аграрної політики та продовольства України
- Комітети Верховної Ради України
- Адміністрація Президента України
- Підпорядковані урядові установи в галузі аграрної політики
- Громадянське суспільство: профільні асоціації, наукові установи, університети

Аграрний сектор України і Німеччини: факти та коментарі

Київ, Берлін – 2014

Аграрний сектор України і Німеччини: факти та коментарі

Київ, Берлін – 2014

Проект «Німецько-український агрополітичний діалог» підтримує Україну у справі реформування аграрного законодавства та аграрної політики з урахуванням міжнародного досвіду Німеччини та інших країн, а також міжнародних організацій (ЄС, СОТ), відповідно до принципів ринкової економіки та структурної політики. Проект підтримується Федеральним міністерством продовольства та сільського господарства ФРН в межах програми двостороннього співробітництва та реалізується у співпраці з уповноваженою компанією ТОВ ГФА Консалтинг груп та виконавцями проекту — компанією ТОВ ІАК АГРАР КОНСАЛТИНГ та Лейбніц-Інститутом аграрного розвитку в країнах перехідної економіки (ІАМО). З українського боку відповідальним за виконання проекту є Інститут економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕР).

www.apd-ukraine.de

Автори

Віталій Кравчук

kravchuk@ier.kiev.ua

Фолькер Зассе

sasse@apd-ukraine.de

Марія Ярошко

yaroshko@apd-ukraine.de

Технічна обробка

Маріанна Назаренко, Юлія Павличук, Юлія Айххофер

© 2014 Німецько-український агрополітичний діалог

Усі права захищено.

Вступ

Аграрний сектор України та Німеччини мають багато спільного, але водночас і суттєво відрізняються по забезпеченості ресурсами, ефективністю а, отже, і продуктивністю. У цій брошурі з метою порівняння викладено та прокоментовано факти про аграрний сектор в Україні та Німеччині.

Загальні політичні рамкові умови, наприклад, нестабільність законодавства, врахування приватних інтересів та корупція в державному управлінні, суттєво впливають на розвиток сільського господарства та продовольчого сектору в Україні.

Водночас, у порівнянні з Німеччиною, в сільському господарстві України є інвестиційні переваги, серед яких: значна частка родючих ґрунтів, низькі витрати на робочу силу, особливо на кваліфікованих робітників, незначне оподаткування сільськогосподарського виробництва, а також зручне розташування щодо ринків збуту — Східної Європи, Близького Сходу та Центральної Азії. Загалом, в Україні сільське господарство відіграє набагато важливішу роль в економіці країни, ніж у Німеччині.

З іншого боку, сільське господарство Німеччини має важливі переваги, пов'язані насамперед з високою правовою захищеністю інвестицій та агрополітичною підтримкою з боку ЄС. Також сприятливими, порівняно з Україною, є деякі природні та економічні рамкові умови: насамперед, відносно велика та стабільна кількість опадів, а також — значна пропозиція висококваліфікованих працівників.

Україна наразі знаходиться на шляху до європейської інтеграції. Як у багатьох інших галузях економіки, так і в українському аграрному та продовольчому секторі, це має призвести до поступового наближення до технологічних та економічних показників виробництва і споживання ЄС. Умовою для цього є аграрна політика, метою якої є сталий розвиток аграрного та продовольчого секторів та яка однаково впливає на інтереси різних зацікавлених сторін. У будь-якій країні, де в законодавстві можуть превалювати інтереси певних конкретних компаній, така політика та процес європейської інтеграції гальмуватимуться.

Дана брошура «Факти та коментарі» має проінформувати широку громадськість про стан розвитку аграрного сектору України та Німеччини. Також вона допоможе політикам, бізнесменам, науковцям та представникам громадянського суспільства швидко отримати загальну інформацію та спонукатиме до роздумів щодо подальшого розвитку аграрної політики та двостороннього співробітництва між Німеччиною і Україною. Увагу зосереджено на представленні фактів. Ця публікація не може і не повинна містити повний аналіз галузі.

Зміст

1. Макроекономічні показники
2. Природно-кліматичні передумови
3. Окремі аграрні показники
4. Двосторонні торговельні відносини
5. Урожайність окремих сільськогосподарських культур/ Продуктивність тварин
6. Споживання окремих видів аграрної продукції
7. Біоенергетика

Макроекономічні показники

Показники	Німеччина	Україна
Площа, км ² ¹	357 021	603 700
Чисельність населення, млн. чоловік (2012) ²	81,9	45,6
Валовий внутрішній продукт, млрд. дол. США (2013) ³	3 635	178
Густота населення, чоловік/км ²	229	76
Валовий внутрішній продукт на душу населення, дол. США/душу населення	44 389	3 900

Україна майже вдвічі більша за Німеччину за розміром, тоді як у Німеччині втричі більша густота населення. З початку 90-х рр. в Україні стрімко знижується чисельність населення, у той час, як в Німеччині даний показник зазнав незначних змін.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) обох країн потрібно розглядати в історичному контексті. Після другої світової війни Західна Німеччина отримала історичний шанс розвитку соціальної ринкової економіки, у той час, як в Україні до початку 90-х рр. планова економіка радянського зразка була основним принципом управління народним господарством.

Валовий внутрішній продукт України залишається не лише далеко позаду німецького, але є значно нижчим й у порівнянні з ВВП сусідніх країн, таких, як Польща (13 432 дол. США/на душу населення), Білорусь (7 575 дол. США/на душу населення) та Росія (14 612 дол. США/на душу населення). Навіть Болгарія (7 296 дол. США/на душу населення), найбідніша країна ЄС, за цим критерієм майже вдвічі випереджає Україну.

---

¹ Організація об'єднаних націй

² Світовий банк

³ Міжнародний валютний фонд

Курсив – розраховані значення на основі інших даних таблиці

Джерело: Державна служба статистики України

У 2000–2013 роках ВВП Німеччини зростав в середньому на 1,2 % щороку, а ВВП України на 3,8 %. Відносно високі темпи зростання в Україні в період з 2001 по 2007/2008 рр. необхідно розглядати, перш за все, у світлі відносно низького загального валового внутрішнього продукту.

Українська економіка виявилася більш вразливою до світової економічної кризи, ніж німецька. Так, у 2009 році реальний ВВП України скоротився на 15,1 % внаслідок зниження зовнішнього попиту на українські товари, відсутності кредитування, а також зменшення внутрішнього попиту. Водночас у Німеччині, за той же період, реальний ВВП скоротився лише на 5 %.

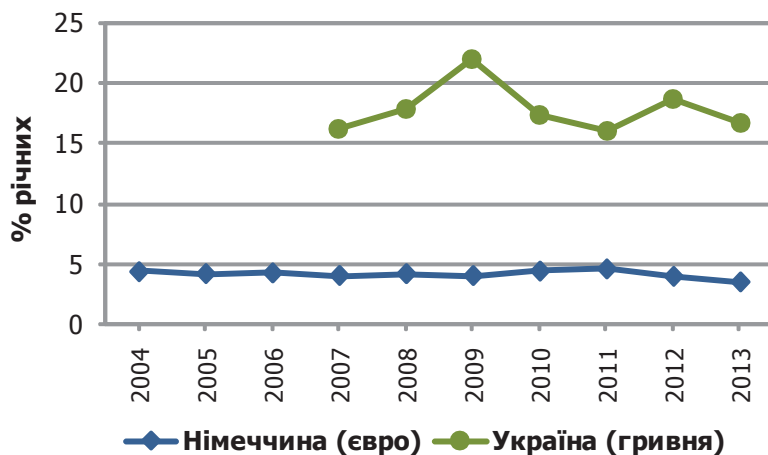

Джерела: Федеральна служба статистики, Національний банк України

Обмежене зростання споживчого попиту та високий експортний потенціал дозволили Німеччині сформувати значний профіцит торгівлі, майже еквівалентний валовому внутрішньому продукту України.

Натомість, торговельний баланс України останні 8 років був негативним, що пов'язано, головним чином, з низькою конкурентоспроможністю українських товарів на міжнародному ринку. Товарна структура зовнішньої торгівлі обох країн суттєво відрізняється: в Німеччині переважає експорт промислових товарів та імпорту товарів важкої промисловості, тоді як в Україні ситуація є абсолютно протилежною.

Відсоткові ставки за кредитами підприємствам

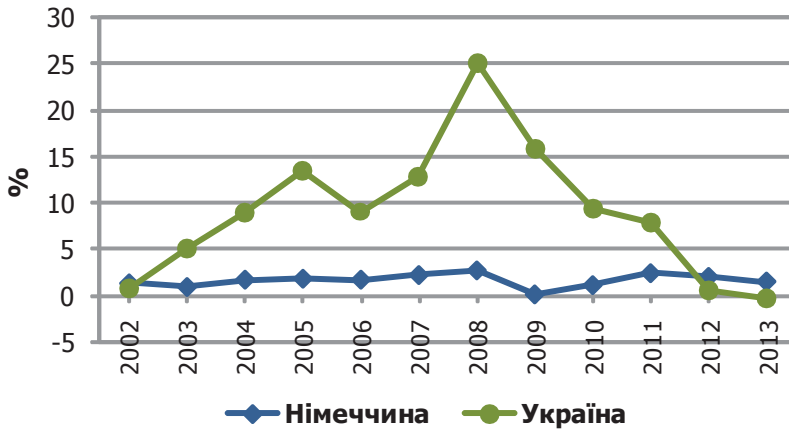
Джерела: Європейський центральний банк, власні підрахунки на основі даних Національного банку України, мережі збору бухгалтерських даних (FADN)

Кредитні ставки в Україні є значно вищими, ніж у Німеччині, що, насамперед, пов'язано з політичною та макроекономічною нестабільністю. За результатами рейтингу DoingBusiness, який щороку публікується Світовим банком та описує легкість ведення бізнесу в країні, Україна посідає лише 96 позицію¹. Німеччина займає 14 місце.

Рівень відсоткових ставок здійснює суттєвий вплив на економічний розвиток, зокрема в аграрному секторі.

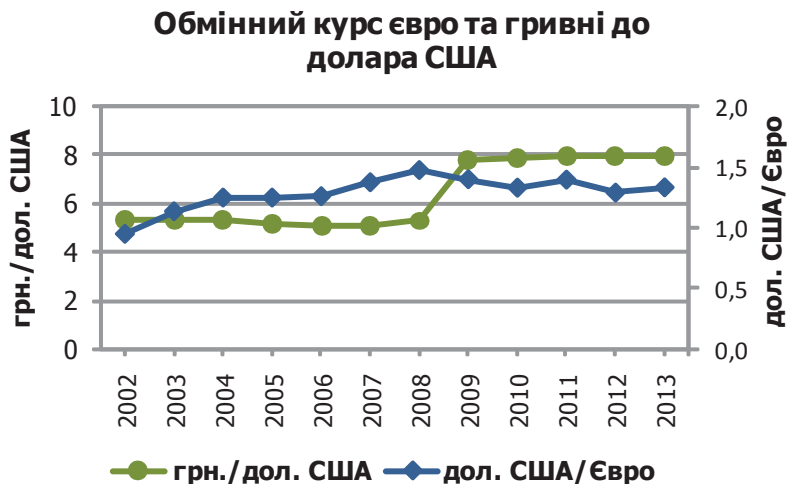
¹ Світовий банк

Інфляція

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат

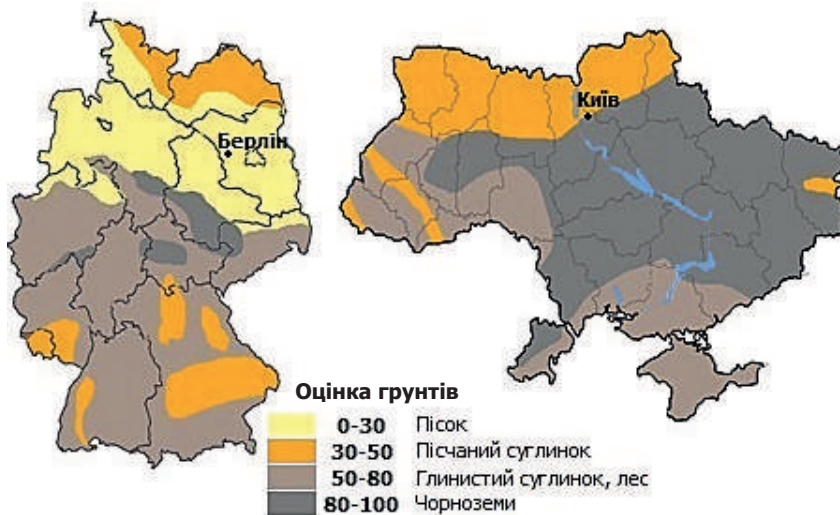
Значно більші коливання інфляції та її високий рівень в Україні пояснюються відмінностями в монетарній політиці, зокрема, фіксованим обмінним курсом. Структура споживання та економічна ситуація в Україні також впливають на рівень інфляції: (i) більшу частку споживчого кошика складають продукти харчування; (ii) значний вплив здійснюють ціни на сировину, які сильно піднялися за останні кілька років. Країни з перехідною економікою, які характеризуються низьким рівнем ВВП, як правило, мають вищу інфляцію, ніж розвинені індустріальні країни.

Джерела: Національний банк України, Європейський центральний банк

На графіку бачимо різницю у валютній політиці центральних банків ЄС і України: у той час, коли Європейський центральний банк практично не впливає на курс євро шляхом інтервенцій, Національний банк України дотримувався фіксованого курсу на рівні 5 грн/долар США до 2008 р. і 8 грн/долар США до 2013 р. Після відмови НБУ від інтервенцій на валютному ринку обмінний курс гривні різко впав. Восени 2014 року він був на рівні 16 грн/долар США.

Якість сільськогосподарських земель

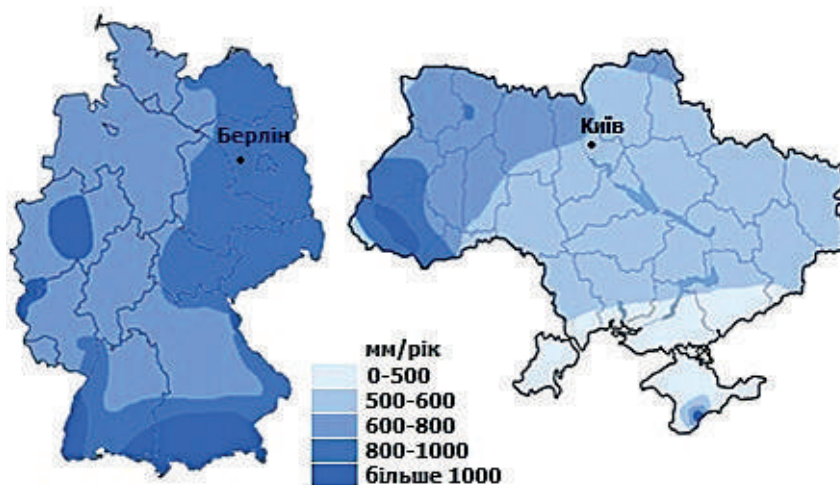

Джерела: Власні розрахунки на основі даних Федерального інституту геологічних наук та природних ресурсів, підручників географії України

Для порівняння продуктивності сільського господарства одним із важливих показників є оцінка якості ґрунту. В Німеччині існує система оцінки ґрунтів, яка дозволяє на основі виду ґрунту визначити нетто ефективність виробництва за нормативною врожайністю (наприклад, оцінка в 50 балів відповідає приблизно половині нормативної врожайності). Для України відповідні показники було встановлено на основі карти ґрунтів.

Частка особливо родючих чорноземів, що поширені переважно в центральній та східній частині країни, в Україні набагато вища, ніж у Німеччині. У Німеччині найбільше суглинкових глинистих та лесових ґрунтів (із оцінкою лише близько 50–80 балів). Малопродуктивні піщані та піщані суглинні ґрунти поширені в Північній Німеччині.

Середній обсяг опадів

Джерела: Власні розрахунки на основі даних Сенатського управління міським розвитком та навколишнім середовищем, Карти світу, Національного львівського університету та підручників географії України

Важливе значення для виробництва, а отже, і для порівняння країн, має обсяг опадів.

В Німеччині середній обсяг опадів складає близько 700 мм на рік, що є доволі високим показником.

Натомість, середній обсяг опадів в Україні значно менший – близько 500 мм на рік. Внаслідок нерівномірного розподілу опадів протягом року та частково континентального клімату, в Україні місцеві родючі чорноземи в період вегетації часто страждають через значний брак вологи.

Загальні аграрно-економічні умови

Показники	Німеччина	Україна
Площа земель сільськогосподарського призначення, км ² (2011)	186 465	415 350
Зайняті в сільському господарстві, тис. чоловік (2012)	668	3 507
Валова додана вартість аграрного сектору, млн. євро (2013)	16 546	12 415
Частка сільського господарства у валовому внутрішньому продукті, %	1	10
<i>Частка земель сільськогосподарського призначення до загальної площі, %</i>	<i>52</i>	<i>69</i>
<i>Зайняті в сільському господарстві, чоловік/1000 га (2012)</i>	<i>36</i>	<i>84</i>
<i>Валова додана вартість аграрного сектору, дол. США/га сільськогосподарських земель</i>	<i>1 560</i>	<i>398</i>
<i>Валова додана вартість аграрного сектору, тис. дол. США/працюючого в сільському господарстві</i>	<i>44</i>	<i>5</i>
<i>Зайняті в сільському господарстві, осіб/1000 га земель сільськогосподарського призначення (2012)</i>	<i>40</i>	<i>96</i>
Фінансова підтримка держави, євро/га (2012)	520	27
Продукція сільського господарства в розрахунку на одного працюючого у співвідношенні до харчових потреб одного жителя, осіб	129	50

¹ Світовий банк

² Евростат, Державна служба статистики України, Національний банк України

³ Евростат, Державна служба статистики України

⁴ Світовий банк

⁵ Державна служба статистики України, Евростат, ОЕСР

⁶ BMEL, статистичний щорічник.

Курсив – розраховані значення на основі інших даних таблиці.

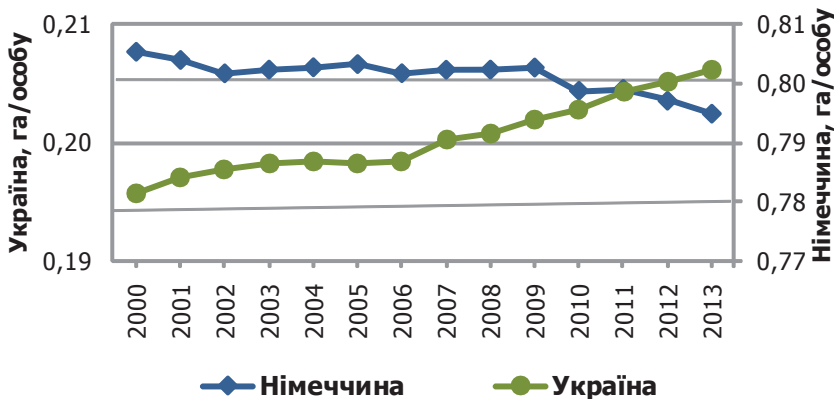
Площа сільськогосподарських земель в Україні більше ніж удвічі більша за площу сільськогосподарських земель Німеччини. Щодо кількості задіяної робочої сили, то в Україні її також значно більше. У Німеччині в сільськогосподарському виробництві зайнято лише 40 осіб на 1000 га, тоді як в Україні цей показник становить 100 осіб. Це пояснюється, серед іншого, високою часткою домогосподарств у загальному аграрному виробництві (особливо в овочівництві та тваринництві).

Аграрний сектор відіграє дуже важливу роль в економіці України, тоді, як у Німеччині його роль, виходячи з частки у ВВП країни, значно менша.

Водночас, валова додана вартість аграрного сектору України становить лише 75 % від відповідного показника Німеччини. При цьому, варто враховувати пряму державну підтримку, яка в Німеччині в кілька разів вища.

Сільськогосподарські землі

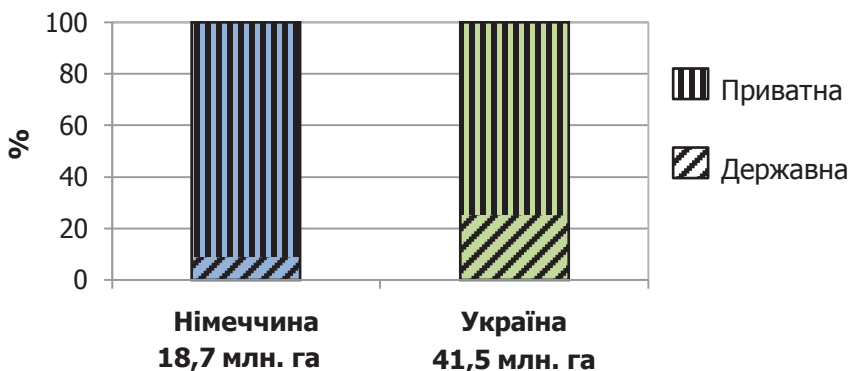

Джерела: Власні розрахунки на основі даних Євростату та Державної служби статистики України

Протилежна динаміка зміни кількості сільськогосподарських земель на одну особу зумовлена різними темпами зростання кількості населення та урбанізації сільськогосподарських площ в двох країнах. В Україні цей показник має тенденцію до зростання, що пов'язано зі зменшенням чисельності населення з 2000 року на 7,5 %, зокрема, через еміграцію та від'ємний природний приріст населення (у зв'язку із переважанням смертності над народжуваністю). Водночас, площа сільськогосподарських земель також скоротилася на 5 % внаслідок урбанізації та індустріалізації.

На противагу цьому, за останні 13 років в Німеччині площа сільськогосподарських земель на одну особу зменшилася з 0,21 га у 2000 році до 0,20 га у 2013 році. Скорочення загальної площі сільгоспугідь тут становило всього близько 2,6 %, у той час, як кількість населення залишилася майже незмінною.

Структура власності на землі сільськогосподарського призначення

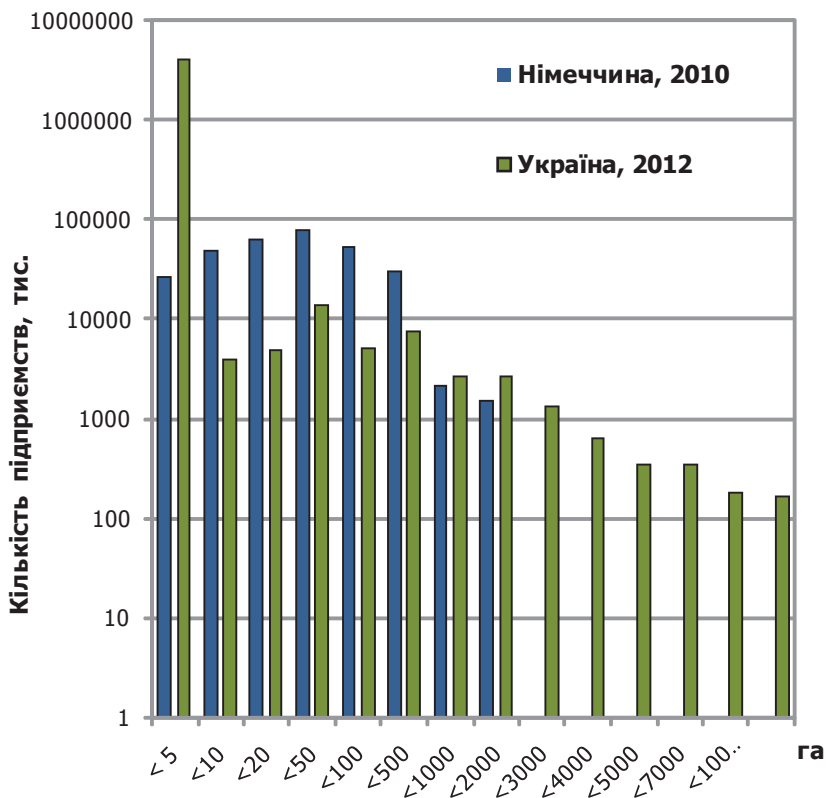
Джерело: Державне агентство земельних ресурсів України, значення підраховані на основі Статистичного щорічника сільського та лісового господарства 2011 р., табл. 33, 86

В Україні близько 1/4 сільськогосподарських земель належать державі чи комунальним органам. У Німеччині цей показник становить лише 10 %. Там цей показник включає також землі ТОВ з управління та реалізації земель, які чекають на приватизацію.

У Німеччині ринок сільськогосподарських земель повністю лібералізовано. В Україні близько 70 % площі сільськогосподарських земель було приватизовано і роздано членам колишніх колгоспів на початку 90-х рр. До сьогодні діє мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення.

У Німеччині приватний власник володіє в середньому 110 га. В Україні цей показник становить 3–4 га.

Структура приватного господарювання

Джерела: BMEL статистичний щорічник 2013, Державна служба статистики України, Євростат

Суттєві відмінності в статистиці не дозволяють здійснити пряме порівняння, тому показники було адаптовано відповідно до статистичних підрахунків господарювання в Україні.

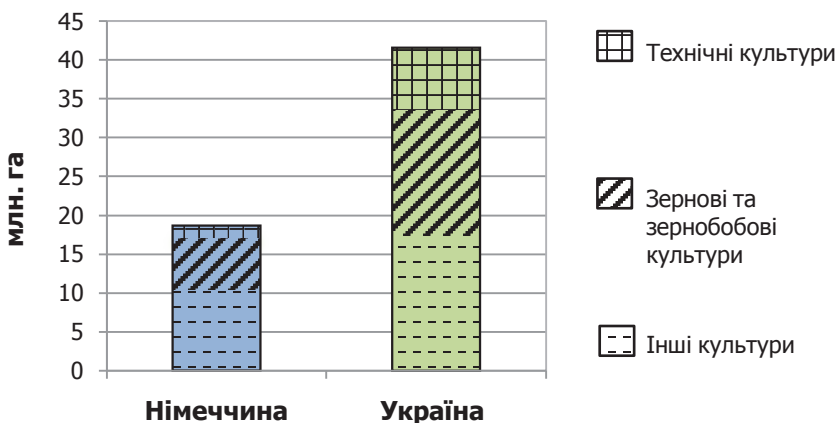
У Німеччині:

- існує мало підприємств із площею понад 1 000 га,
- середня площа підприємства складає близько 50 га,
- групи підприємств різного розміру розподілені відносно рівномірно довкола визначеного середнього показника.

В Україні існує так звана «дуальна» структура, зокрема:

- Існує більше 150 підприємств з площею понад 10 тис. га. Великі агрохолдинги складаються з окремих юридичних одиниць – підприємств.
- Майже 1/3 загальної площі сільськогосподарських земель використовується близько 4 млн. домогосподарств (в середньому по 3–4 га), які не мають економічного статусу і не оподатковуються.
- Близько 52 % від загальної площі с/г земель використовують фермерські господарства, 2/3 з них мають розмір 10–500 га.
- Середня площа господарства складає менше 10 га (включаючи індивідуальні господарства населення).

Структура земель сільськогосподарського призначення за культурами

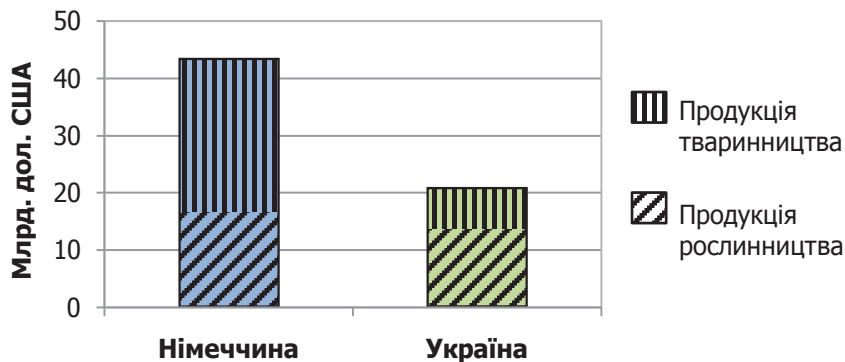

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат

Як в Україні, так і в Німеччині, на зернові та зернобобові культури припадає близько 40 % всіх посівних площ. Тобто, вони представляють собою найважливіші культури для обох країн. В Україні також набуло значного розвитку виробництво технічних культур, насамперед олійних. Особливо зросло виробництво ріпаку, проте його посівні площі поки що менші, ніж в Німеччині¹.

¹ Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) (2013).

Валове виробництво аграрної продукції

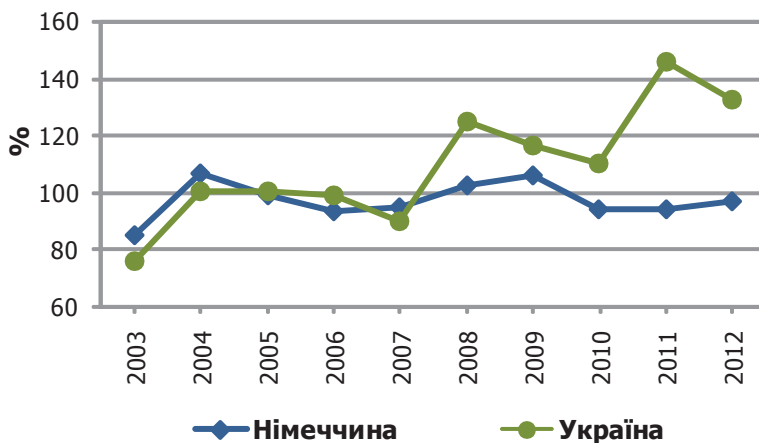

Джерело: Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)

Сільськогосподарське виробництво суттєво відрізняється за загальним обсягом, який в Німеччині є вдвічі більшим, ніж в Україні, і становить 43,4 млрд. дол. США.

В Україні більше половини загального виробництва складає рослинницька продукція, тоді, як у Німеччині цей показник становить близько 40 %.

Індекс валового виробництва продукції рослинництва, 2004-2006 = 100

Джерело: Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)

Зростання сільськогосподарського виробництва в Україні з 2008 р. суттєво перевищує відповідний показник Німеччини.

У 2012 р. індекс валового виробництва рослинництва в Україні сягав майже 133 % у порівнянні до базового періоду 2004–2006 років (насамперед завдяки суттєвому зростанню виробництва зерна), тоді, як у Німеччині цей показник склав 97 %, що свідчить про незначне падіння валового виробництва в цій галузі.

Джерело: Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)

У тваринництві тенденція протилежна: з 2006 р. до 2011 р. у Німеччині спостерігається щорічне зростання валового виробництва приблизно на 2 % порівняно з базовим періодом. В Україні розвиток тваринництва призупинився приблизно на одному рівні та лише в 2012 р. зріс на 2 % порівняно з базовим періодом.

Джерело: Державна служба статистики України, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

Згідно зі статистикою прямих іноземних інвестицій України, протягом останніх десяти років вони постійно збільшувалися. На противагу цьому, в Німеччині в кризовий 2009 рік вони значно впали.

Відповідно, щодо іноземних прямих інвестицій в сільське господарство та виробництво харчової продукції, різниця між Україною та Німеччиною у 2012 році склала лише близько 1,4 млрд. євро. Таким чином, частку іноземних інвестицій в німецьке сільське господарство у розмірі 0,6 % від загального об'єму інвестицій слід оцінювати як незначну. Водночас, прямі іноземні інвестиції в агропромисловий комплекс України складають 7 % від загального обсягу інвестицій в країну (станом на 2012 рік), особливо у зв'язку із біржовим котируванням ряду великих українських аграрних підприємств в Варшаві та Лондоні.

Джерело: Федеральна служба статистики

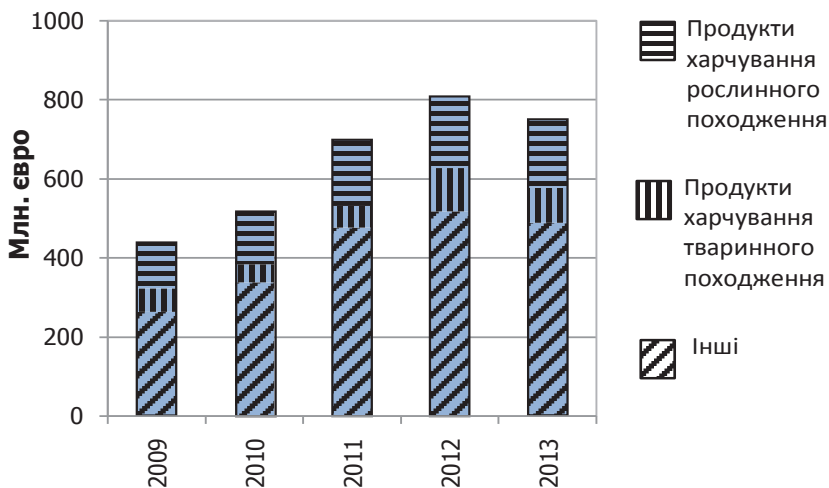
Німеччина є одним із найбільш важливих торгових партнерів України в аграрному секторі. Обсяг двосторонньої торгівлі проаналізованих тут товарних позицій в останні роки (з 2009 до 2013 рр.) зріс майже на 70 %. У той час, як український аграрний сектор має позитивне сальдо при загальному негативному зовнішньоторговельному балансі, двосторонній торговий баланс з Німеччиною для України є негативним.

Товарообіг між Україною і Німеччиною у 2013 році був відносно низьким і склав всього 787 млн. євро. Німеччина є 5-тим за вагою торговельним партнером України за сільськогосподарською продукцією¹, тоді, як Україна в статистиці торгівлі сільськогосподарською продукцією з Німеччиною займає лише 23-тє місце².

¹ Українська аграрна конфедерація.

² BMEL: Зовнішня торгівля Німеччини – 2013.

Торгівля сільськогосподарською продукцією Німеччини з Україною, експорт

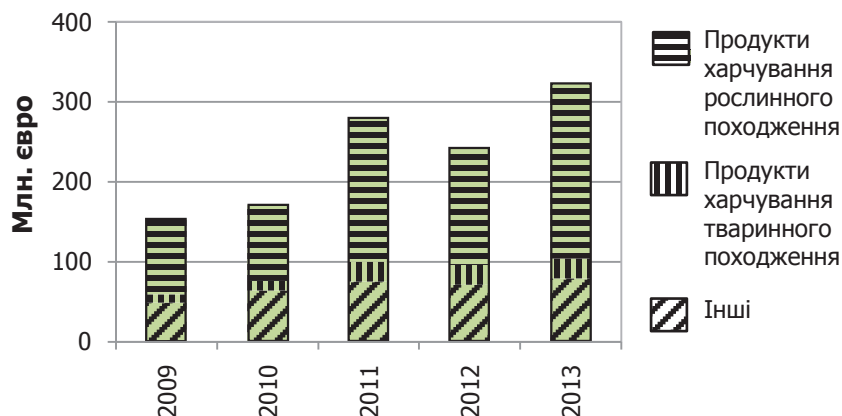
Джерело: Федеральна служба статистики Німеччини

Німеччина експортує в Україну насамперед готові продукти (263 млн. євро з 467 млн. — 2013 р.). Серед них значна кількість м'яса та м'ясної продукції (у 2013 р. — 58,2 тис. т чи 67,7 млн. євро), при чому показники торгівлі сильно коливаються. В 2012–2013 рр. вони впали майже на 26 %.

Наступну важливу позицію у двосторонній торгівлі в аграрному секторі становить техніка та обладнання для сільського господарства та харчової промисловості, а також агрохімікати.

Аграрна сировина (нехарчова) охоплює, насамперед, деревину та напівфабрикати з неї. Відносно незначними для Німеччини, але дуже важливими для українського ринку, є німецькі поставки живих тварин до України.

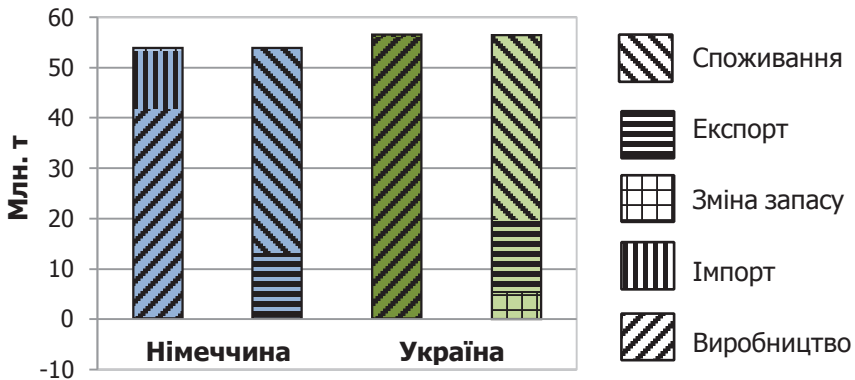
Торгівля сільськогосподарською продукцією Німеччини з Україною, імпорт

Джерело: Федеральна служба статистики Німеччини

Україна в основному експортує сировину (продукцію рослинного походження, зокрема, зернові та олійні культури). Слід підкреслити, що ступінь переробки німецької експортної продукції аграрного сектору є значно вищим. Найбільший обсяг двосторонньої торгівлі аграрною продукцією, майже 400 млн. євро, було досягнуто в 2013 р. завдяки харчовим продуктам рослинного походження. Тільки в 2011–2013 рр. поставки кукурудзи з України до Німеччини зросли з 14 до 242 тис. т.

Виробництво та споживання зернових, 2011

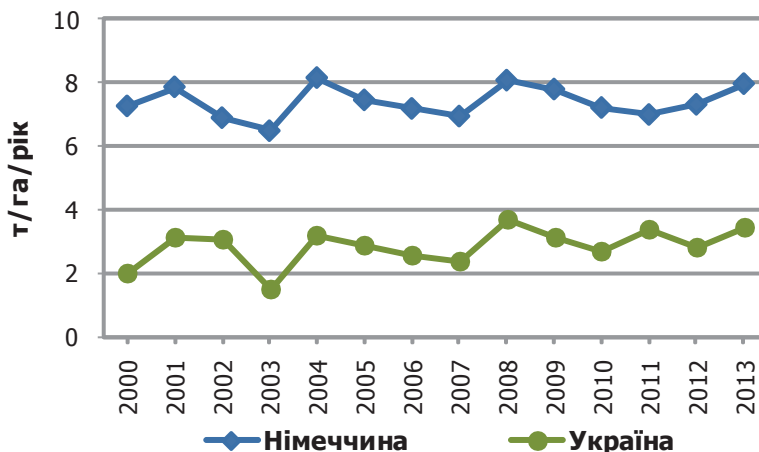

Джерело: Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО), 2014 (faostat.fao.org/site/616/DesktopDefault.aspx?PageID=616#anchor)

Німеччина і Україна виробила приблизно однакову кількість зерна в період 2007–2011 рр., біля 42–43 млн. т. Якщо не враховувати кон'юнктурні коливання, експорт зерна двох країн є також дуже близьким за обсягом — біля 13–15 млн. т. Німеччина імпортувала за той же період 9,1 млн. т зерна, тоді, як Україна забезпечує себе майже на 100%.

При порівнянні балансу виробництва та споживання зерна, увагу привертає той факт, що в середньому за аналогічний період коливання перехідних річних запасів зерна в Україні значно вищі, ніж у Німеччині. У 2009–2010 рр. запаси було збільшено на 4,1 млн. т., при цьому знижені вони були у 2011 р. на 5,2 млн. т. В Україні управління запасами має стратегічне значення, особливо враховуючи політику з забезпечення продовольчої безпеки країни. Натомість, у Німеччині запаси зерна в 2008–2011 рр. зменшилися на 6,1 млн. т.

Урожайність пшениці

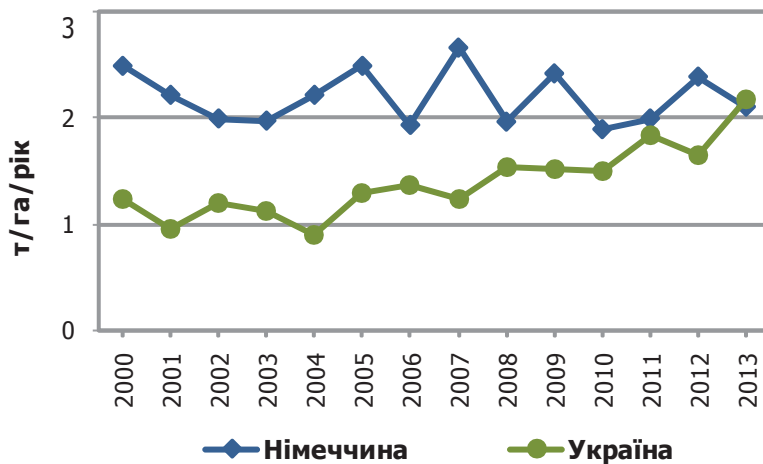

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, BMEL статистичний щорічник 2013

Послідовна індустріалізація, яка протягом останніх десятиліть отримувала підтримку, та орієнтація сільського господарства в Німеччині на захист довкілля, як і в багатьох інших країнах Європи, призвела до суттєвого зростання продуктивності завдяки значним інвестиціям, високій інтенсивності застосування факторів виробництва та ефективному використанню природних ресурсів.

Помітні подібні тенденції коливання урожайності пшениці в обох країнах. Імовірно це пов'язано з тим, що загальні фактори, такі як погода, мають великий вплив на продуктивність. Наявний невикористаний потенціал України щодо зростання врожайності пшениці у розмірі 4 т/га значною мірою пов'язаний з технічними, економічними та агрополітичними бар'єрами, які, вочевидь, залишаються незмінними, оскільки починаючи з 2000 року даний показник змінився лише незначним чином.

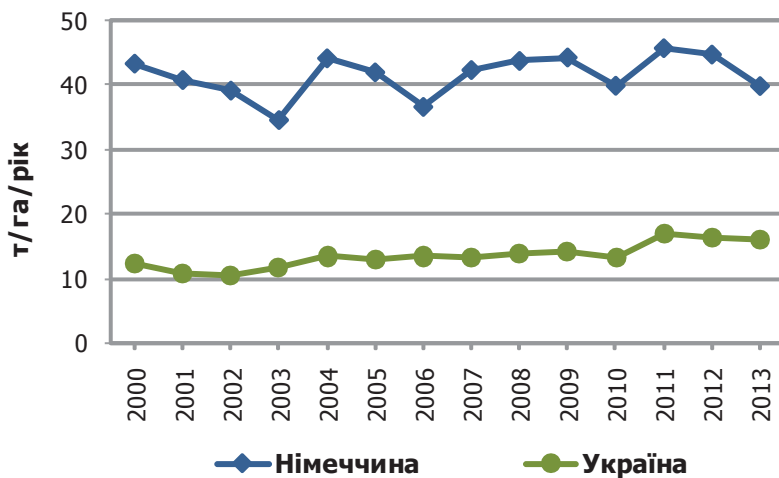
Урожайність соняшника

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, BMEL статистичний щорічник 2013

Завдяки запровадженню нових технологій та використанню високопродуктивного насіння у вирощуванні соняшника в Україні відбулося різке зростання продуктивності, що підвищило врожайність цієї культури, починаючи з 2000 р., — майже вдвічі. У 2013 р. врожайність соняшника в Україні навіть дещо перевищила врожайність у Німеччині. Однак, експерти попереджають про можливе виснаження ґрунтів через недостатнє різноманіття культур в сівозміні.

Урожайність картоплі

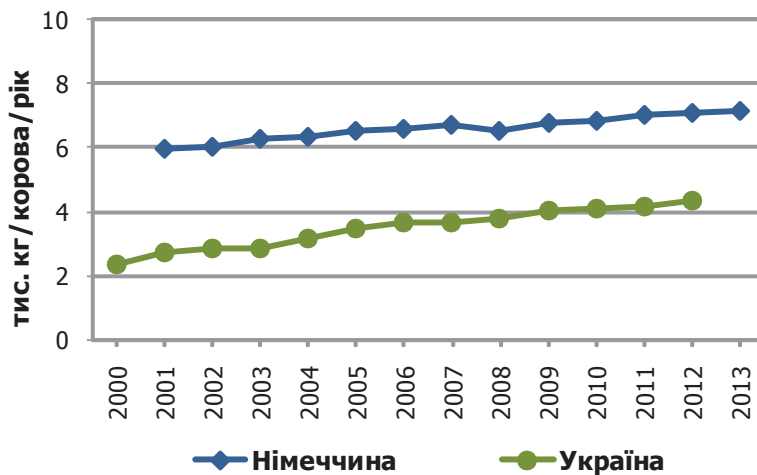

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, BMEL статистичний щорічник 2013

Врожайність картоплі в Німеччині майже вдвічі більша за її врожайність в Україні. Це пов'язано насамперед із тим, що картоплю в Україні вирощують переважно в домогосподарствах з низькою інтенсивністю виробництва. Останніми роками зростання врожайності картоплі в Україні відбувається дещо повільніше. Це призвело до того, що потенціал подальшого зростання продуктивності для цієї культури навіть дещо збільшився.

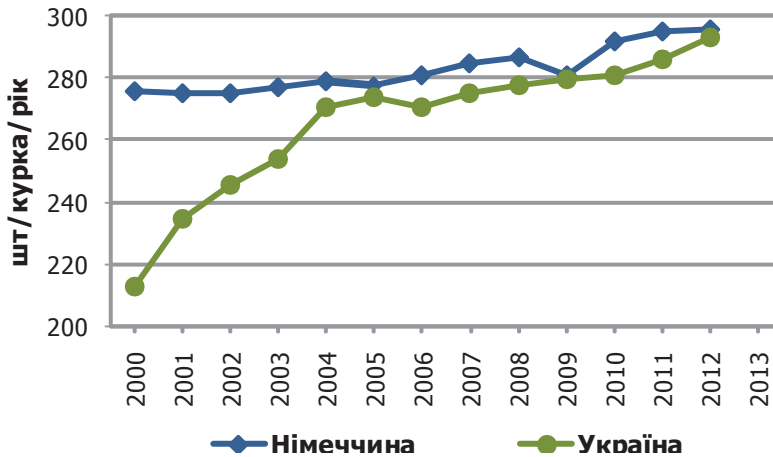
Середній річний надій молока

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, BMEL статистичний щорічник 2013

Щодо продуктивності виробництва молока в обох країнах, можна спостерігати, що продуктивність молочного сектору наздоганяє Німеччину. Виробництво молока вимагає значних інвестицій, які окупляться лише в середньо- чи довгостроковій перспективі. Враховуючи загальну нестабільність політичної ситуації в Україні, багатьом інвесторам бракує впевненості в успішній реалізації їхніх інвестиційних проектів.

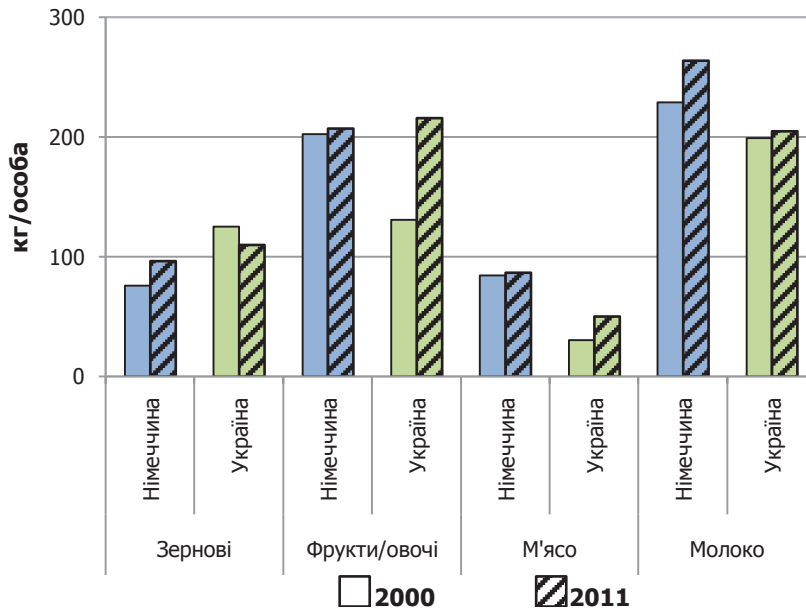
Середня річна несучість

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, Статистичний щорічник ВМЕЛ 2013

В Україні до 2005 р. продуктивність курок-несучок швидко зростала, насамперед, через запозичення індустріальних методів виробництва. Одним із рушійних факторів розвитку був відносно високий внутрішній попит в Україні. Відтоді продуктивність виробництва в Німеччині та Україні розвивалися майже в однаковому темпі, що можна пояснити інтенсивним обміном інноваціями.

Споживання окремих видів аграрної продукції

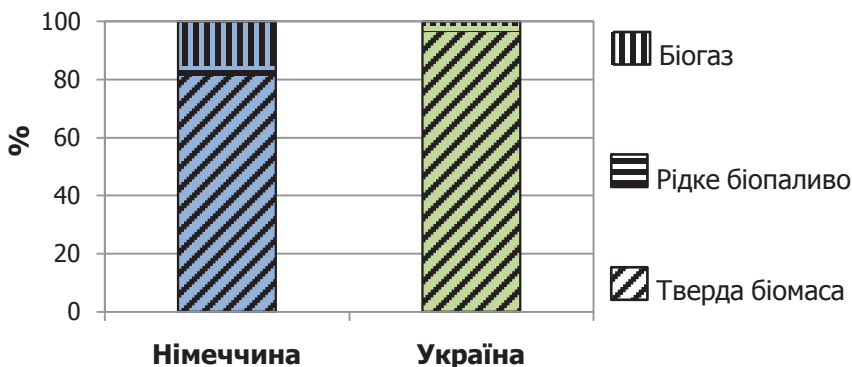

Джерела: Державна служба статистики України, Євростат, Статистичний щорічник ВМЕЛ 2013, яйця/молоко, 2001–2009 рр.

Структура споживання обраних тут аграрних продуктів в Україні та в Німеччині майже не відрізняється: лише споживання м'яса в Україні (близько 50 кг на душу населення) є значно меншим, ніж у Німеччині (87 кг на душу населення). Особливо споживання свинини, попри деяке зростання в останні роки, є все ще в 2,5 рази нижчим, ніж у Німеччині.

Споживання овочів в Україні різко виросло. Українці споживають помітно більше овочів, тоді як німці — фруктів.

Використання біомаси та біопалива для виробництва енергії

Джерела: Біоенергетика в Німеччині: Цифри і факти (FNR, 2012), Стан і перспективи розвитку біоенергетики в Україні (UABIO, 2014 р.)

Ефективна державна підтримка розвитку відновлювальних джерел енергії, зокрема, біоенергетики в Німеччині сприяє швидкому її розвитку. Так, у 2011 році, 7,8 % спожитої в Німеччині енергії було отримано з біомаси. В Україні частка біоенергетики у кінцевому споживанні енергії, станом на 2012, складає близько 1,4 %.

У Німеччині частка твердої біомаси у структурі виробництва біоенергії становить близько 80 %. Це, насамперед, відходи (сільського та лісового господарства й деревообробки, а також побутові), а також дрова та енергетичні культури.

В Україні переважає використання твердої біомаси (близько 96 %), зокрема, дров (сільським населенням), соломи, а також лушпиння соняшнику.

